

DIPLOMAȚIA DEZASTRELOR. CAZURILE TURCIEI ȘI SIRIEI

IOANA CONSTANTIN-BERCEAN*

„Să nu irosim niciodată o criză bună.“ – Andrew Wolstenholme

„Ideologiile ne despart.

Visele și suferința ne unesc.“ – Eugène Ionesco

Abstract. *On the morning of February 6, 2023, a powerful earth quake hit Turkey and Syria. The death toll has risen to over 50,000 victims and billions of dollars in material damage. Some 20 million people in Turkey have been affected by the quake, while the United Nations estimates 8.8 million people have been affected in Syria. This natural disaster and its trail of destruction are an illustration of ‘disasters without borders’ syntagm. In International Relations field of study, a central paradigm has emerged around this kind of events. In spite of a host normative, ideological and strategic differences, all the actors in the international system acknowledge to a greater or lesser extent that what happens in one part of the globe might affect the entire world. Building on Ilan Kelman’s research on disaster diplomacy, which culminated in the 2012 publication of the only book on this topic, Disaster Diplomacy: How Disasters Affect Peace and Conflict, this essay will attempt to decipher how the strained relations between Turkey and Syria, on the one hand, and Turkey, Syria and the rest of the Western world, on the other, have evolved or worsened following the earthquakes and the attempts of the international community to intervene at humanitarian level. In other words, it will try to answer a very pressing question: can diplomatic opportunities brought on by disasters make any difference for peace among these heterogeneous actors?*

Keywords: *disaster diplomacy; Türkiye; Syria; conflict; political aftershocks*

---

* Doctor în Relații Internaționale, cercetător științific la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“, Academia Română, București. Fost stagiar la Institutul Hudson, Washington D.C., SUA și la Centrul pentru Dezarmare și Nepliferare din Viena; ioananeliabercean@gmail.com.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XX, 1, pp. 29–38, București, 2023.

Diplomația dezastrelor: definiții, origini, analogii

Diplomația dezastrelor alătură două concepte care, la o primă vedere, par a fi din areale diferite. *Dezastrul* este definit în „Dicționarul Oxford“ ca fiind „un accident brusc sau o catastrofă naturală care provoacă pagube mari sau pierderi de vieți omenești“.¹ Al doilea concept, *diplomație*², este definit de G.R. Berridge ca fiind „conduita în relații internaționale prin negociere și nu prin forță, propagandă sau recurgerea la lege, și prin alte mijloace pașnice (cum ar fi strângerea de informații sau pur și simplu bunăvoința reciprocă) care sunt proiectate fie direct, fie indirect pentru a promova negocierea.“³ Alăturarea celor doi termeni este o încercare de a răspunde la întrebarea dacă diplomația, ca *agent internațional*, poate genera sau nu un rezultat pozitiv în situațiile cauzate de dezastre naturale atunci când apare implicarea mai multor *actori eterogeni*.⁴

Dincolo de definiția (definițiile) clasice, conceptul „diplomație“ poate fi amplasat într-un context mai larg atunci când vorbim despre diplomația dezastrelor. În loc să ne referim strict la relațiile bilaterale sau multilaterale dintre guvernele unor state suverane și alte entități ale acestora implicate în chestiuni politice internaționale, includem în *diplomația dezastrelor* și organizații internaționale, grupuri non-profit, companii și chiar teritorii nesuverane.⁵ Multe dintre acestea din urmă sunt jurisdicții sub-naționale ale propriilor guverne, cum ar fi municipalități sau provincii. În plus, există posibilitatea ca indivizii să fie considerați entități implicate în *diplomația dezastrelor*, indiferent de afilierea lor la organisme guvernamentale sau neguvernamentale.⁶

Diplomația dezastrelor examinează cum și în ce măsură acțiunile *post factum* ameliorează conflictele și induc (sau nu) cooperarea. Evaluarea generală pe care Kelman o prezintă în cercetarea sa este că dezastrele oferă un catalizator pentru transformare, dar nu o creează. Ca urmare a diferitelor studii de caz prezentate în cartea sa, Kelman a descoperit că *diplomația dezastrelor* are de obicei trei rezultate posibile: pe termen scurt, pe termen lung și efectul opus celui dorit. Rezultatele pe termen scurt apar atunci când dezastrul oferă noi căi de negociere între părțile opuse, însă pentru ca acest tip de diplomație să aibă succes trebuie să existe o bază existentă pentru negociere. Analizele rezultatelor pe termen lung au ajuns la concluzia că prejudecățile preexistente sunt factori puternici în diplomație și că memoria colaborării în timpul dezastrului se estompează rapid. În

¹ *** *Oxford Dictionaries*. Disponibil la <http://oxforddictionaries.com/>. [Accesat la 20 februarie 2023].

² Pentru conceptul *diplomație* pot fi distinse, conform lui Sir Peter Marshall, cel puțin șase semnificații înrudite, toate având o influență asupra soluționării conflictelor. Vezi: P. Marshall, *The Dynamics of Diplomacy*, London: The Diplomatic Academy of London, 1990. S-a folosit definiția lui G.R. Berridge întrucât aceasta este cea mai cunoscută și mai des folosită. Pentru alte definiții ale diplomației a se vedea Henry Kissinger, Mircea Malița, George Kennan, Headley Bull etc.

³ G. R. Berridge, *Talking to the Enemy: How States without 'Diplomatic Relations' Communicate*, New York: St. Martin's Press, 1995, p. 1.

⁴ C. Jonsson, C. and K. Aggestam, "Diplomacy and Conflict Resolution," în J. Bercovitch, W. I. Kartman, and V. Kremenyuk (eds.), *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*, London: SAGE, 2008, pp. 33-51.

⁵ I. Kelman, *Disaster Diplomacy: How Disasters Affect Peace and Conflict*, New York: Routledge, 2012, p. 3.

⁶ *Ibidem*.

situațiile în care apare un efect opus celui dorit, există premise pentru reaprinderea unor conflicte latente. Eric Werker a identificat câteva dintre cauzele care blochează anumite ferestre de oportunitate diplomatică apărute în contextul unor dezastre naturale. Principalele bariere citate de Werker sunt prejudecata și oboseala donatorilor, dar și „Efectul CNN“ (tendința mass-media de a produce știri legate de un dezastru pentru o perioadă scurtă, mutându-și apoi atenția spre următorul eveniment considerat a fi de interes, sau de a induce publicului nuanțe subiective privind recipientii ajutorului umanitar).⁷ Cercetarea lui Kelman oferă evaluări similare celor ale lui Werker, dar aduce în discuție și faptul că reconcilierea nu este, în fond, o prioritate atunci când un stat intervine umanitar într-un alt stat cu care relațiile anterioare erau deja deteriorate. Aceste bariere în calea procesului diplomatic sunt înrădăcinate în dezbateră conceptuală mult mai profundă despre „căsătoria sau divorțul“⁸ dintre politică și acțiunea umanitară.

Potrivit membrilor unor organizații specifice (de exemplu Comitetul Internațional al Crucii Roșii, Federația Internațională a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie sau Medicii Fără Frontiere), acțiunea umanitară trebuie să fie imparțială, datorită faptului „că asistența se bazează exclusiv pe nevoie, fără discriminare între beneficiari din cauza naționalității, rasei, religiei sau altor factori“⁹ și fără nicio implicare a factorului politic. Prin urmare, diplomația în caz de dezastre nu ar trebui să fie nici măcar o opțiune, deoarece directiva ei se află în afara mandatului acțiunii umanitare.

Dezbateră despre rolul (sau lipsa acestuia) implicării factorului de politică externă în activitățile legate de dezastre a durat ani întregi, însă acest aspect nu a oprit căutarea unor modalități de instrumentalizare a oportunităților oferite de dezastre pentru inducerea unor schimbări. Sau așa cum este menționat în primul *motto* al acestui articol – „Să nu irosim niciodată o criză bună.“¹⁰

Într-un articol publicat în 2011 în *International Review of the Red Cross*, Philippe Régnier a identificat alte două concepte – *diplomație umanitară* și *diplomație de intervenție* – ca fiind legate de *diplomația dezastrelor*.¹¹ Toate cele trei variații provin din motivații similare, dar diferă în funcție de actori și rezultate. Federația Internațională a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie (IFRC) a adoptat în 2009 un document intitulat „Politica diplomatică umanitară“, în care *diplomația umanitară* era descrisă drept „convingerea factorilor de decizie și a liderilor de opinie de a acționa, în orice moment, în interesul persoanelor

⁷ E. Werker, „Disaster Politics,“ *Harvard International Review*, 2010. Disponibil la <http://hir.harvard.edu/disaster-politics>. [Accesat la 23 februarie 2023].

⁸ C. Maciver, „Disaster Diplomacy: A Brief Review“, *Strategic Applications International*, December 2012, p. 3. Disponibil la <https://sai-dc.com/wp-content/uploads/2014/07/Disaster-Diplomacy-FINAL-Lit-Review.pdf>. [Accesat la 23 februarie 2023].

⁹ F. Terry, *Condemned to Repeat?: The Paradox of Humanitarian Action*, Ithaca: Cornell University Press, 2002, p. 19.

¹⁰ A. Wolstenholme, „Never Waste a Good Crisis (Wolstenholme report)“, *Constructing Excellence*, 2009. Disponibil la https://constructingexcellence.org.uk/wolstenholme_report_oct_2009/. [Accesat la 23 februarie 2023].

¹¹ P. Régnier, „The Emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community practice and prospects for international recognition“, *International Review of the Red Cross*, December, 2011, 93 (884), pp. 1211-1237.

vulnerabile și cu respect față de principiile umanitare fundamentale.¹² IFRC înțelege că decizia de a se angaja în numele populațiilor afectate nu este o alegere, ci o responsabilitate.¹³ Al doilea concept, *diplomația de intervenție*, este cel mai puțin asociat dintre cele două cu *diplomația dezastrelor*. Dincolo de scurta sa mențiune în articolul lui Régnier, este greu de găsit vreo cercetare care să combine intervenția cu diplomația. Punctul de convergență în *diplomația de intervenție* este că actul de intervenție este folosit pentru a ameliora problemele care apar din conflicte sau dezastre, aspect care, prin definiție, nu înseamnă neapărat „diplomație“. Potrivit unui articol din 1997, „The Emerging Norm of Humanitarian Intervention“, publicat în *Naval Law Review*, „intervenția umanitară“ este descrisă ca fiind „hrănirea celor flămânzi și îngrijirea bolnavilor dacă organizația sau guvernul nu primesc cooperare din partea guvernului gazdă.“¹⁴ Sensul sugerează că *diplomația de intervenție* este o acțiune nesolicitată, în numele unei populații afectate, a unei organizații sau a unui guvern extern care nu au primit o invitație în acest sens.

Deși fiecare dintre aceste concepte este legat de *diplomația dezastrelor*, niciunul nu abordează posibilitatea reconcilierii dintre două părți opuse atunci când acestea se confruntă cu un risc comun. *Diplomația dezastrelor* este singura abordare ale cărei acțiuni sunt orizontale, incluzând și populația în deciziile luate și în aplicarea deciziilor agreeate. Din punct de vedere istoric, dezastrele au avut rol de catalizator, dar nu de arhitect al diplomației. Aceste fenomene au deschis porți, dar nu au reușit să obțină rezultate pe termen lung. Cutremurele ilustrează cel mai bine această realitate.

Limite ale diplomației dezastrelor

Diplomația dezastrelor este un subdomeniu relativ nou al relațiilor internaționale. Nici sistemele adaptative complexe, nici tipologiile calitative taxonomice sau abordările cantitative nu oferă un rezultat satisfăcător pentru acest tip de diplomație în ceea ce privește explicarea sau predicția tiparelor observate în puținele cercetări făcute până acum. Însă acest rezultat nu este nici surprinzător, nici descurajator. În schimb, face parte din realitatea relațiilor dintre state atunci când acestea se confruntă cu procese complexe care necesită îmbinarea diplomației cu efectele dezastrelor. Iar pentru a îmbunătăți acest proces este recomandat studiul factorilor care limitează, deocamdată, procesul de diplomație a dezastrelor. Conform lui Kelman, principalii factori care inhibă coerența acestui proces sunt *considerentele etice, factorii de confuzie și prejudecățile*.¹⁵

Considerentele etice se aplică atât discursului cât și luării deciziilor operaționale în cazul *diplomației dezastrelor*. O întrebare importantă cu privire la etica

¹² IFRC, *Humanitarian Diplomacy Policy*, 2009. Disponibil la <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/humanitarian-diplomacy/humanitarian-diplomacy-policy/>. [Accesat la 23 februarie 2023].

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ G. T. Ware, “The Emerging Norm of Humanitarian Intervention and Presidential Decision Directive 25”, *Naval Law Review*, 44(1), 1997, p. 6. Disponibil la <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals>. [Accesat la 23 februarie 2023].

¹⁵ I. Kelman, 2012, *op. cit.*, pp. 127-134.

retoricii în *diplomația dezastrelor* este dacă aceasta ar putea interfera sau nu cu acțiunea practică. Un exemplu semnificativ în acest sens este chiar cazul Siriei, prezentat ca studiu de caz mai jos, în care discursul și politicile președintelui Bashar al-Assad au fost principala piedică pusă *diplomației dezastrelor*. În primele zile ale crizei, Damascul a impus un control extrem de strict al ajutoarelor care veneau din Turcia și a permis intrarea ajutoarelor printr-un singur punct frontalier.

Diplomația dezastrelor este un domeniu extrem de politizat, deoarece chiar acțiunile legate atât de dezastre cât și de diplomație au valențe politice. Astfel, întrebarea care apare cel mai frecvent în aceste situații este dacă „activitățile legate de dezastre ar trebui să inducă cooperarea între inamici? Dacă da, atunci cum și de ce?”¹⁶ Răspunsurile negative sunt justificate prin încercarea de evitare a agravării unor conflicte deja existente, actorii potențiali implicați neavând posibilitatea (sau instrumentele necesare și voința) de a separa acțiunea umanitară de politică. Cei care răspund „da” consideră că dezastrele au un potențial de menținere a vulnerabilităților, iar intervenția umanitară le-ar putea oferi un anume fel de avantaj care va putea fi contabilizat la un moment dat. Însă între cele două variante marginale există și o diplomație de *bona fide* a dezastrelor, atunci când implicarea actorilor urmărește exclusiv aspectul umanitar. Astfel de abordări ar trebui aplicate în mod activ.

Factorii de confuzie. Activitățile legate de dezastre sunt influențate de numeroși factori, spațiali și temporali, ceea ce poate induce adesea numeroși factori de confuzie în încercarea de a gestiona dimensiunea *diplomației dezastrelor*. Aceste influențe se leagă direct de preocupări mai largi ale societății, cum ar fi drepturile omului, managementul mediului, dezvoltarea și sustenabilitatea. Istoria cercetărilor legate de dezastre arată că, chiar și atunci când este implicat un eveniment de mediu, cum ar fi un uragan sau o erupție vulcanică, dezastrul nu rezultă din acel eveniment de mediu. În schimb, dezastrul rezultă din acțiunile umane, deciziile, comportamentul și valorile care au creat și perpetuat vulnerabilitatea la acel eveniment de mediu.¹⁷

De asemenea, diplomația produce uneori o diversitate de factori de confuzie.¹⁸ Având în vedere că diplomații și diplomația se ocupă de aspecte care includ de la acorduri de vize până la tratate fiscale sau partajarea resurselor și informațiilor secrete, stabilirea unor legături transparente poate fi adesea o provocare. De exemplu, în martie 2009, la o conferință privind reducerea riscului dezastrelor provocate de cutremure din Iran, un om de știință american nu a putut fi prezent deoarece guvernul iranian a refuzat să îi acorde viza. Astfel, a fost irosită o oportunitate de îmbunătățire a reducerii riscului. În paralel, multe conferințe academice și schimburi științifice s-au mutat în afara Statelor Unite din cauza dificultății obținerii vizelor necesare după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001.

Pe tărâmul diplomației, multe decizii sunt luate discret, uneori chiar în secret. Astfel, pentru a fi evitați anumiți factori de confuzie, cercetarea în domeniul

¹⁶ *Ibidem*, p. 127.

¹⁷ *Ibidem*, p. 131.

¹⁸ P. Chasek, *Earth Negotiations: Analyzing Thirty Years of Environmental Diplomacy*, Tokyo: UNU Press, 2001, p. 51.

diplomației dezastrelor trebuie făcută cu prudență, prin delimitarea explicită a utilității și a valorii de întrebuințare a oricăror rezultate obținute de ipotezele care nu pot fi probate. Factorii de confuzie din orice analiză care ar putea conduce spre rezultate marginale ar trebui să fie întotdeauna indicați.

Prejudecățile. În studiul diplomației în caz de dezastre, este important să se ia în considerare dovezile disponibile, și nu căutarea unor argumente și probe care să susțină un set de concluzii preconcepute. Un exemplu în acest sens este chiar negarea vizei omului de știință american. *Diplomația dezastrelor* a fost inhibată de prejudecățile guvernului iranian, și astfel a eșuat.

De asemenea, promovarea științei în cercurile factorilor de decizie și ale politicienilor trebuie făcută atent, deoarece există posibilitatea ca succesul sau eșecul *diplomației dezastrelor* să devină o profecție care se împlinește singură, în funcție de rezultatul căutat și urmărit. Adică există posibilitatea ca o anume alegere să aibă la bază o anume prejudecată și chiar dacă se va fi finalizat cu un succes, acesta nu poate fi considerat un reper solid pentru posibile situații viitoare similare.

Limitele *diplomației dezastrelor* trebuie conștientizate și, pe cât se poate, ameliorate. Însă aceste limite nu trebuie să descurajeze eforturile internaționale în acest domeniu. Cercetarea poate și ar trebui să fie în continuare consolidată pentru a obține lecții care ar putea fi folosite de către practicieni, atât în activități legate de dezastre, cât și în activități diplomatice. Acest lucru ar putea ajuta la evitarea presupunerii adesea standard, dar incorecte, că diplomația în caz de dezastru poate și ar trebui să funcționeze. Adică, optimismul nejustificat care caracterizează adesea *diplomația dezastrelor* trebuie contracarat.

Studii de caz: Turcia și Siria

Seria de cutremure din 6 februarie 2023, care au afectat sud-estul Turciei și nord-vestul Siriei, a cauzat peste 50 000 de pierderi de vieți omenești și milioane de oameni deja afectați de războiul civil izbucnit în 2011 și de brutalitatea guvernului de la Damasc. Potrivit Înaltului Comisar al ONU pentru Refugiați (UNHCR), se estimează că 6,8 milioane de oameni au plecat din Siria și alte 6,9 milioane au fost strămutate în interiorul țării. Mulți dintre cei strămutați locuiesc în tabere de corturi și în alte adăposturi improvizate în provincia Idlib din nord-vestul Siriei – zonă controlată de opoziție și cea mai afectată de cutremur. Accesul agențiilor de ajutorare a fost limitat de complicitatea dintre regimul lui Bashar al-Assad și Rusia. Guvernul de la Damasc a reușit să restricționeze programul de ajutor transfrontalier dinspre Turcia spre Siria, permițând accesul printr-un singur punct de trecere, Baba al-Hawa.¹⁹ Această piedică în calea *diplomației dezastrelor* a întârziat convoiul umanitar cu două zile. De asemenea, un anume set de prejudecăți ale unor factori decizionali occidentali a întârziat mobilizarea și dialogul.

¹⁹ *** “Politics in Syria and Turkiye Complicate Earthquake Relief”, *The Soufan Center*, 13 februarie 2023. Disponibil la <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2023-february-13/>, [Accesat la 13 februarie 2023].

Dat fiind contextul – relațiile complicate dintre Turcia și Siria pe de o parte și dintre Siria și Occident pe de altă parte – *diplomația dezastrelor* avea să întâmpine anumite dificultăți, precum cele expuse anterior. Cu toate acestea, voința politică, diplomația eficientă și disponibilitatea țărilor de a lucra împreună, în ciuda tensiunilor dintre ele, au făcut diferența. Așadar, în acest caz *diplomația dezastrelor* a generat anumite dividende, Turcia însăși oferind anterior un exemplu constructiv. Timp de câteva decenii, Turcia a avut o relație tensionată cu țara vecină, Grecia, inclusiv în privința Ciprului, de când forțele turce au invadat nordul acestuia în 1974, ca răspuns la o lovitură de stat susținută de guvernul militar grec al vremii. Și totuși, cele două cutremure din 1999 și consecințele dezastruoase ale acestora au ameliorat ostilitatea și neîncrederea reciprocă. În acel an, pe 17 august, peste 17 000 de oameni au murit într-un cutremur din nord-vestul Turciei. Grecia a oferit asistență extinsă, iar Turcia a acceptat. Apoi, pe 7 septembrie în același an, principala echipă de căutare și salvare a Turciei l-a contactat pe ambasadorul grec de la Ankara pentru a oferi ajutor după ce un cutremur a ucis peste 140 de persoane în capitala Greciei, Atena. O echipă turcă a scos cel puțin o persoană prinsă sub dărâmături. De atunci, *diplomația dezastrelor* dintre Turcia și Grecia – care implică intervenții în incendii de vegetație, cutremure și alte pericole – a durat, în ciuda statutului schimbător al relațiilor diplomatice privind alte dosare. În februarie 2023, la mai puțin de două luni de la amenințările de război asupra teritoriului disputat din Marea Egee, Grecia a venit din nou în ajutorul Turciei.

De asemenea, chiar dacă relațiile dintre Turcia și Uniunea Europeană au fost destul de tensionate, principalele cauze fiind opoziția guvernului de la Ankara față de cererea de aderare a Suediei la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), iar mai apoi arderea Coranului în fața ambasadei Turciei din Stockholm, care a agravat și mai mult aceste relații, Suedia a avut o abordare pozitivă a *diplomației dezastrului*, oferindu-și sprijinul imediat după cutremurele din 6 februarie.

În timp ce mecanismele *diplomației dezastrelor* dintre Turcia și Occident au intrat rapid în funcțiune, asistența oferită Siriei a întâmpinat anumite dificultăți. Cele mai mari pagube au fost înregistrate în părțile Siriei care sunt controlate parțial de Turcia și de grupurile rebele legate de Turcia, dar și, parțial, de gruparea teroristă Hayat Tahrir al-Sham (HTS), o ramură a Al-Qaeda. În plus, Siria este una dintre cele mai aspru sancționate țări din lume. Cu toate acestea, în aproape niciun caz sancțiunile nu blochează ajutorul umanitar. Totuși, Trezoreria SUA a emis o licență generală care a autorizat pentru 180 de zile „toate tranzacțiile legate de ameliorarea cutremurului care ar fi altfel interzise de Regulamentul de sancțiuni siriene.”²⁰ Însă în cazul Siriei au apărut și anumite considerente de natură etică, întrucât varianta cooperării cu regimul lui Bashar al-Assad și transferul ajutorului oferit în zonele controlate de guvern ar fi însemnat pierderea controlului occidental asupra modului în care resursele erau distribuite.

²⁰ U.S. Department of the Treasury, *Treasury Issues Syria General License 23 To Aid In Earthquake Disaster Relief Efforts*, 9 februarie 2023. Disponibil la <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1261>. [Accesat la 20 februarie 2023].

Dar chiar și în acest context, Israelul, care este în mod oficial în război cu Siria, a fost primul stat care a trimis ajutoare. Mai mult, avionul care transporta membrii delegației de voluntari a aterizat lângă avioane din Qatar și Iran, două state care nu au relații diplomatice cu Israelul. La rândul lor, SUA s-au angajat să ofere asistență umanitară, subliniind că banii alocați pentru cauză sunt destinați „poporului sirian, nu regimului.”²¹ Însă chiar dacă pe parcursul lungului război civil sirian Israelul a oferit îngrijiri medicale sirienilor răniți, mulți dintre ei civili, sau forțelor de opoziție, acest lucru nu a dus la nicio ameliorare în relațiile tensionate dintre cele două țări. În plus, despre Siria se crede că ar deține cel puțin un corp al unui spion israelian ucis la Damasc în urmă cu peste 50 de ani, așadar șansele ca acest moment al *diplomației dezastrelor* dintre Tel Aviv și Damasc să fie prelungit dincolo de asistența umanitară în urma cutremurelor sunt foarte reduse.

De asemenea, unele posibile opțiuni de ajutorare a Siriei pot necesita un anumit tip de negociere cu Rusia. Orice transport aerian va trece peste spațiul aerian sirian, pe care Moscova îl controlează *de facto*. Un alt risc ar fi încălcarea rezoluției ONU privind trecerea frontierei, deoarece un asemenea gest ar putea impulsiona Rusia să blocheze reînnoirea acestei rezoluții în iulie, blocând astfel toate punctele de trecere a frontierei către nordul Siriei. Acest lucru pune statele occidentale într-o dilemă – este mai bine să asigure ajutor acum, în urma unui dezastru masiv, cu riscul de a plăti mai târziu? Având în vedere intransigența Rusiei, precum și relațiile tensionate dintre Moscova și cancelariile occidentale în urma invaziei ruse din Ucraina, nu există un răspuns simplu sau comod la această întrebare.

Ambele guverne, de la Ankara și Damasc, au acceptat și au salutat răspunsul umanitar al statelor din regiune și din afara acesteia. Cu toate acestea, cutremurul a devenit un factor major în calculele politice, atât ale președintelui turc, Recep Tayyip Erdoğan, cât și ale celui sirian, Bashar al-Assad, precum și ale susținătorilor respectivi. Pentru Erdoğan, care are în față alegerile prezidențiale din 14 mai, cutremurul prezintă riscuri semnificative. Mulți observatori susțin că doar o gestionare impecabilă a situației provocată de cutremure și a ajutoarelor primite îi vor aduce un nou mandat de președinte. Totuși, Erdoğan are un mare avantaj față de guvernul Assad, deoarece președintele Turciei este un lider ales și acceptat – chiar dacă uneori este problematic pentru oficialii americani și aliații acestora – ale cărui relații cu SUA, UE și puterile asiatice nu sunt împiedicate de limitări diplomatice sau sancțiuni economice. SUA și partenerii săi europeni pot accesa cu ușurință rutele de livrare din Turcia de la baza aeriană Incirlik, pe care forțele americane o folosesc în virtutea apartenenței țării la NATO și a acordurilor bilaterale de lungă durată dintre SUA și Turcia. Drept urmare, agențiile globale de ajutor și echipele de salvare au ajuns mult mai ușor în Turcia decât în Siria.

Pe de altă parte, pentru a reduce izolarea diplomatică și economică a regimului său, Assad încearcă să profite politic de sprijinul internațional pentru a ajuta

²¹ K. Setton, “ ‘Earthquake Diplomacy’ Brings Countries Together Over Turkey-Syria Disaster, Even If Temporarily”, *The Medialine*, 9 februarie 2023. Disponibil la <https://themedialine.org/top-stories/earthquake-diplomacy-brings-countries-together-over-turkey-syria-disaster-even-if-temporarily/>. [Accesat la 20 februarie 2023].

victimele siriene ale cutremurului. *Diplomația dezastrelor* pare, cel puțin inițial, să fi oferit mai multor state arabe care au evitat sau au limitat contactul cu regimul lui Assad, inclusiv Arabia Saudită, Iordania, Egipt, Bahrain, Oman și Liban, o oportunitate relativ fără riscuri de a trimite delegații de diplomați și de a transmite mesaje de condoleanțe (și simpatie) președintelui sirian.²² Țările menționate anterior, dar și alte state arabe, încearcă să dea o valoare de întreținere momentului oferit de *diplomația dezastrelor*. Reluarea legăturilor dintre capitalele arabe și Damasc ar putea slăbi influența iraniană din Siria, dar, în același timp, acest moment trebuie tratat cu precauție pentru a nu ridica suspiciuni în SUA sau în alte capitale occidentale ca urmare a încercării de normalizare a relațiilor cu regimul lui Bashar al-Assad. În ultimii doi ani, Emiratele Arabe Unite, un aliat apropiat al Arabiei Saudite, au avut succese mixte în încercarea de a conduce o amplă normalizare arabă cu Assad. Pe de altă parte, regimul lui Assad ar putea încerca să folosească cutremurul pentru a submina sancțiunile americane și globale și izolarea regimului său. Insistența oficialilor sirieni ca ajutorul să fie transferat din Turcia spre Siria doar prin punctul de frontieră de la Baba al-Hawa poate fi interpretată ca o strategie a Damascului de a forța Consiliul de Securitate al ONU să pună capăt programului transfrontalier și să canalizeze tot ajutorul către Siria prin teritoriul controlat de regim, acceptând astfel, chiar dacă indirect, legitimitatea guvernului condus de Bashar al-Assad. Oficialii sirieni doresc în special ridicarea restricțiilor și sancțiunilor americane impuse prin Legea Caesar privind protecția civilă²³, care interzice orice fel de tranzacții între SUA și guvernul sirian sau cu entitățile controlate de guvern. Însă acesta este un joc riscant al guvernului din Damasc, iar șansele de reușită sunt aproape nule atâta vreme cât țara se află în război civil.

Cutremurul, la fel ca și alte dezastre naturale de-a lungul istoriei, ar putea avea un impact asupra relațiilor internaționale. Multe țări aflate în conflict cu Turcia și Siria și-au lăsat diferendele deoparte, dar nu se știe dacă acest lucru va dura dincolo de răspunsul la dezastru sau dacă vor fi construite noi poduri și se va ajunge la acorduri. Deocamdată *diplomația dezastrelor* s-a dovedit a fi eficientă pe termen scurt, iar potențialul său nu a fost pe deplin instrumentalizat.

BIBLIOGRAFIE

- Berridge, G.R., *Talking to the Enemy: How States without 'Diplomatic Relations' Communicate*, New York: St. Martin's Press, 1995.
- Chasek, P., *Earth Negotiations: Analyzing Thirty Years of Environmental Diplomacy*, Tokyo: UNU Press, 2001.
- Congress. Gov, „Caesar Syria Civilian Protection Act of 2019“, 1 martie 2019. Disponibil la <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/31>.
- IFRC, Humanitarian Diplomacy Policy, 2009. Disponibil la <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/humanitarian-diplomacy/humanitarian-diplomacy-policy/>.

²² *** “Politics in Syria and Türkiye Complicate Earthquake Relief“, *The Soufan Center*, 13 februarie 2023, Disponibil la <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2023-february-13/>. [Accesat la 13 februarie 2023].

²³ Congress. Gov, “Caesar Syria Civilian Protection Act of 2019“, 1 martie 2019. Disponibil la: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/31>. [Accesat la 23 februarie 2023].

- Jonsson, C., K. Aggestam, „Diplomacy and Conflict Resolution“, în J. Bercovitch, W. I. Kartman, V. Kremenyuk (eds.), *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*, London: SAGE, 2008, pp. 33-51.
- Kelman, I., *Disaster Diplomacy: How Disasters Affect Peace and Conflict*, New York: Routledge, 2012.
- Maciver, C., „Disaster Diplomacy: A Brief Review“, *Strategic Applications International*, December 2012. Disponibil la <https://sai-dc.com/wp-content/uploads/2014/07/Disaster-Diplomacy-FINAL-Lit-Review.pdf>.
- Marshall, P., *The Dynamics of Diplomacy*, London: The Diplomatic Academy of London, 1990;
- Régnier, P., „The Emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community practice and prospects for international recognition“, *International Review of the Red Cross*, December, 2011, 93 (884), pp. 1211-1237.
- Setton, K., „ ‘Earthquake Diplomacy’ Brings Countries Together Over Turkey-Syria Disaster, Even If Temporarily“, *The Medialine*, 9 februarie 2023. Disponibil la <https://themedialine.org/top-stories/earthquake-diplomacy-brings-countries-together-over-turkey-syria-disaster-even-if-temporarily/>.
- Terry, F., *Condemned to Repeat?: The Paradox of Humanitarian Action*, Ithaca: Cornell University Press, 2002.
- U.S. Department of the Treasury, „Treasury Issues Syria General License 23 To Aid In Earthquake Disaster Relief Efforts“, 9 februarie 2023. Disponibil la <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1261>.
- Ware, G. T., „The Emerging Norm of Humanitarian Intervention and Presidential Decision Directive 25“, *Naval Law Review*, 44(1), 1997, pp. 1-58. Disponibil la <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals>.
- Werker, E., „Disaster Politics“, *Harvard International Review*, 2010. Disponibil la <http://hir.harvard.edu/disaster-politics>.
- Wolstenholme, A., „Never Waste a Good Crisis (Wolstenholme report)“, *Constructing Excellence*, 2009. Disponibil la https://constructingexcellence.org.uk/wolstenholme_report_oct_2009/.
- *** *Oxford Dictionaries*. Disponibil la <http://oxforddictionaries.com/>.
- *** „Politics in Syria and Turkiye Complicate Earthquake Relief“, *The Soufan Center*, 13 februarie 2023. Disponibil la <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2023-february-13/>.